Cana asobnaha numaru 20 hr. Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 48. Wilnia, Piatnica 26 Kastryčnika 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

„Bieł. KRYNICA“ kaštuje na hod—10 zał., na paŭhoda—5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak: na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej pałoscy.

Ułada prezydenta ŭ Polščy i ŭ Złučanych Štatach Ameryki.

Sprawa pieramieny polskaj konstytucyi niejak zacichła, jakraz u toj mament, kali-b naležała ab jej hawaryć, bo adkryćcio sojmawaj sesii pawinna było-b hetu sprawu zrabić najbolš žywoj. Majecca ŭražańnie, što maŭčanka kala źmieny konstytucyi jošć abo zaciššam pierad buraj, abo adbojam z strachu pierad tymi roznymi amerykanskimi ŭradowymi prajektami.

Jak užo našym čytačom wiedama, sprawa źmieny konstytucyi była miž inšym wyklikana zajawaj min. Piłsudskaha pieradusim ab słabaści ŭłady prezydenta. Uradowyja sfery i presa pačała kampaniju ad wychwalańnia stanowišča prezydenta ŭ Złučanych Štatach, zachopliwajučysia tym, što ŭłada wykanaŭčaja tam addzielena stroha ad ułady ŭstawadaŭčaj. Našym zadańniem budzie siońnia zrabić niewialiki ahlad i paraŭnańnie prawoŭ prezydentaŭ u Polščy i Amerycy, nakolki heta mahčyma ŭ ramach hazetnaj stacci, i zrabić adpawiednyja wywady.

1) Prezydent u Polščy źjaŭlajecca najwyšejšym načalnikam dziaržaŭnaj aružnaj siły ŭ časie miru i nia maje jaje na čas wajny. U Amerycy naadwarot: hetu ŭładu atrymliwaje prezydent Złučanych Štataŭ tolki na čas wajny.

2) Prezydent Polščy reprezentuje dziaržawu zwonku, pryjmaje i wysyłaje dyplomatyčnych pradstaŭnikoŭ, a tak-ža robić umowy z inšymi dziaržawami. Umowy handlowyja, celnyja, a tak-ža tyja, što wymahajuć raschodaŭ — robiacca sa zhody Sojmu. Sjudy adnosiacca praŭnyja pastanaŭleńni abawiazkawyja dla hramadzian, a tak-ža ŭmowy adnosnyja sajuzu z dziaržawami i źmieny hranicaŭ dziaržaŭnych. Usialakija inšyja ŭmowy prezydent padaje tolki da wiedama Sojmu, a znača zhody jahonaj nie patrabuje. Prezydent Złučanych Štataŭ Ameryki maje ŭ swaich prawoch pieraličanych u punkcie 2 bolej ruki źwiazanyja, bo ŭsia jaho dziejnasć patrabuje zhody ŭstawadaŭčaj. Rožnica tolki taja, što hetu zhodu daje nia Sojm a Senat, jak i ŭ Amerycy maje bolšyja prawy čymsia ŭ Polščy.

3. Prezydent Polščy maje prawa łaski dla asudžanych biaz rožnicy katehoryi prastupku, tymčasam prezydent Złučanych Štataŭ Ameryki moža prawa łaski tasawać tolki da prastupkaŭ narušajučych intaresy dziaržawy, a tak-ža adstročywać wykanańnie prysudu.

4) U Polščy prezydent maje prawa zzywać, adčyniać i začyniać sesii Sojmu i Senatu, moža ŭreście Sojm raspuścić u kožnym časie na prapazycyju Rady Ministraŭ. Nia maje hetakaha prawa prezydent amerykanski. Moža jon tolki ŭ nadzwyčajnych wypadkach zzywać pasiedžańnie konhresu (h. zn. Sojmu i Senatu).

U Polščy prezydent nia maje prawa „veta“ (spraciwu) da ŭstanoŭlenaha Sojmam i Senatam zakonu. U Złučanych Štatach Ameryki, praŭda, maje prawa prezydent spraciwicca jakomu to ni było zakonaprajektu ci rezalucyi ŭstawadaŭčaj ułady i adasłać nazad dziela pierahladu. Adnak prezydent amerykanski maje abawiazak padparadkawacca woli Sojmu i Senatu, kali hetyja apošnija paśla pierahladu jznoŭ začwierdzili zakonaprajekty bolšaściaj $^{2}/_{3}$ hałasoŭ. Apračа taho prezydent Polščy maje prawa wydawać rasparadženni h. zw „wykanaŭčyja z siłaj ustawy sa sylkaj na ŭstawowaje ŭpaŭnažnieńnie. Pry prawiadzieńni ŭ žyćcio hetych pastanowaŭ prezydent Polščy moža ŭžywać prymusu. Treba dabawić, što ŭ toj čas, jak u Polščy ŭrad maje prawa padawańnia zakonaprajektaŭ,— u Złučanych Štatach ni prezydent ni ministry takoha prawa nia majuć i nia mohuć być prysutnymi na pasiedžańniach konhresu. Maje prawa amerykanski prezydent tolki piśmienna wykazywać swaje pažadańni ab patrebie taho ci inšaha zakonu. U praktycy hetyja pažadańni nie wiaduć da nijakich praktyčnych rezultataŭ.

Wiedamy znaŭca palityčnaha ładu Złučanych Štataŭ Ameryki Džems Brajs (Bryce) u swajej troch-tamowaj pracy p. z. „Amerykanskaja Respublika“ ab uładzie prezydenta Zł. Štataŭ miž inšym piša: „U mirny čas ułada prezydenta nie wialikaja. Jon na kožnym kroku źwiazany nieabchodnaściaj pahadžać swaje partyi. Jon tak abiaremleny pustymi i čysta mechaničnymi zaniatkami, što nia maje času spaŭniać jakijakolečy šyrokija palityčnyja plany, a kab jon i ŭziaŭsia za takoje zadańnie, to nia moh-by abyścisia biaz pamačy Sojmu i Senatu, jakija, mahčyma, adniaślisia-b da jaho pačynańniaŭ zajzdrosna, roŭnadušna abo niaprychilna. Jašče mienš značny jaho ŭpłyŭ na zakonadaŭstwa — jon nawat mieniej značny, čym asabisty ŭpłyŭ prezydenta pałaty pradstaŭnikoŭ (Sojmu).“

Z usiaho wyšej skazanaha widać, što nia hledziačy na narakańni ab małoj uładzie prezydenta ŭ Polščy, zapraŭdy źjaŭlajecca jana wielmi wialikaj; tymčasam uład prezydenta Złučanych Štataŭ Ameryki nia hledziačy na poŭny addziel ułady — wykanaŭčaj ad zakonadaŭčaj—wielmi zaležnaja ad apošnijaj i nabiraje swajho dyktatarskaha razmachu tolki na čas wajny.

„Amerykanizacyja“ polskaj konstytucyi ŭ poŭnym jaje ab'jomie nia moža być strašnaj dla demokracyi, nia hledziačy na staryznu amerykanskaj konstytucyi i swaje specyjalnyja warunki raźwićcia. Uradowyja polskija prajekty adnak staralisia z amerykanskaha prykładu brać tolki toje, što byccam mieła asłabić uładu Sojmu i pawialičyć siłu prezydenta i ŭradu, a hetym samym prybližycca da fašyzmu. Zrabiŭšy adnak strohaje paraŭnańnie z palityčnym ładam inšych respublikaŭ, prychodzicca świerdzić, što ŭłady bolšaj urad u Polščy mieć nia moža.

Heta praŭdapadobna i treba ličyć za adnu z pryčynaŭ nadyšoŭšaj maŭčanki adnosna źmienaŭ polskaj konstytucyi.

Al. Stepowič.

WOLNAJA TRYBUNA.

Našym mowawiedam na ŭwahu.

Wiedamy i zasłužany biełaruski dziejač W. Łastoŭski, źmiaściŭ u mienskim literaturnym žurnale biełaruskim „Uzwyšša“ №5/27 na bačynie 198-aj cikawuju zaciemku p. n. *„Karektura da słoŭ „ziemlarobstwa“ i „chlebarobstwa“*. U hetaj zaciemcy hr. W. Łastoŭski dakazuje nieadpawiednaść užywańnia ŭ biełaruskaj mowie słowa „ziemlarobstwa“, bo, pawodle aŭtara (hr. W. Ł.), „stałaja praca na ziamli nazywajecca ratajstwam“. Na dokaz prawidłowaści swajho ćwierdžańnia aŭtar prywodzić šmat cytataŭ z letapisaŭ, dy z nawiejšaj i najnawiejšaj sučasnaści. I pry kancy kaža:

— „Słowa „ratajstwa“ ŭ apošniaje stahodździe z dobrymi wynikami wyciskacca stała rasijskim (čamu nie ra*sie*jskim?— Red.) knižna-administratyŭnym „земледелие“, „землепашество“ i nawat častkowa polskim „rolnictwo“, tak što ŭcaleła tolki miascami ŭ Zachodniaj Biełarusi, dyj tam jano ŭžo naležyć da redkich słoŭ. Choć u Pružanskim pawiecie (Horadzienščyna), kala Šerašewa, utrymałasia dahetul słowa „ratary“ ŭ značeńni rasijskaha— „земледельцы“, „землепашцы“.

„Kali pačałosia adradžeńnie nowačasnaj biełaruskaj piśmiennaści, słowa heta nie adrazu było znojdziena. Jaho našaniŭcy jašče nia wiedali. Pry niastačy ŭłasnaha słowa byli ŭ našu piśmiennaść uwiedzieny wykawanyja na Ukrainie nie saŭsim łohičnyja nowatwory—„ziemlarobstwa“ (ziamlu rabić) i „chlebarobstwa“ (chleb rabić). Pieršaje z ich jošć ścisły pierakład rasijskaha „земледелие“, druhoje—ŭkrainski nowatwor, pabudawany tak-ža pawodle taho-ž rasijskaha pieršatworu.

„Ziemlarob“ i „chlebarob“, jak słowy štučnyja i łohičnaj całaściu z našaj ziamielnaj terminalohijaj nie źwiazanyja, pawinny być zastupleny ŭłasnym słowam „ratajstwa“. Nie ŭłaściwyja mowie nowatwory robiać mowu ciažkoj i ich treba ŭnikać nia tolki ŭ piśmiennickaj, ale i ŭ administratyŭnaj praktycy“.

Hetulki hr. W. Ł. Pry ŭsiej pawazie aŭtara, jakoj jon biazumoŭna ad kožnaha zasłuhoŭwaje, nielha prapanawanaha im kroku zrabić biez patrebnaha namysłu. Heta tym bolš, što toj-ža W. Ł. jošć aŭtaram nie najščaśliwiejšaj choć-by „Krywii“ z usimi jejnymi nastupstwami. Tamu treba nieabchodna, kab biełaruskija mowawiedy što-chutčej wykazalisia ab mahčymaści, abo patrebie zamieny słowa „ziemlarobstwa“ na „ratajstwa“. Asabliwa siahońnia, kali ahrarnaja literatura biełaruskaja nadziejna pašyrajecca.

Dziela ar'jentacyi treba dadać, što rasiejski termin „земледелие“ maje swoj woblik i ŭ zachodnich mowach sławianskich, jak českaj, sławackaj. Z druhoha boku treba paświedčyć i hr. W. Ł-mu, što słowa „rataj“ ad hetaj pary ŭžywajecca ŭ žywoj mowie biełaruskaj pa całaj Swiancianščynie i Ašmianščynie, praŭda, z małoj tolki admienaj, bo tut nia kažuć „rataj“, a kažuć *„artaj“*.

A. K.

Z hazet.

Katalicki sposab dumańnia.

Sekretar kardynała Wan Rossum ks. Premaŭs, redemptaryst, wyjawiŭ cikawyja dumki ab „Katalickim sposabie dumańnia“. Pawodle jaho, brak katalickaha sposabu dumańnia, jošć wialikim skandałam siańniašnich dzion. Katalicki sposab dumańnia pierachodzić u nas u „indywidualnaje dumańnie“, abo dumańnie pra ŭłasnuju luboŭ. A heta ŭžo jošć zatrata wiery. Luboŭ baćkaŭščyny jošć česnaściaj, ale kali stanowicca zanadta haračaj— pierachodzić u hrech, bo zabywaje ab abawiazkach u adnosinach bližniaha i Chrystusowaha Zastupnika. Aŭtar cytuje tak-ža aktualny ŭstup z encykliki Papieža Piusa XI „Ubiarcano Dei“:

„Luboŭ baćkaŭščyny i nacyi jość mahutnym žarałom rožnych česnaściaŭ i hieroičnych padziej, kali joj kiruje chryścijanskaje prawa; adnak henaja luboŭ stanowicca zarodkam wialikaj niesprawiadliwaści i złosnaści, kali ŭ addaleńni(?) sprawiadliwych padstawaŭ i prawa pieramianiajecca ŭ niaźmierny nacyjanalizm". — Heny Papież skaržycca, što mnoha misionieraŭ pracuje dla dabra swajho narodu, a nie dla dabra Kaścioła i nawat hetym chwalacca. Tolki tady świet budzie zdarowy, kali ŭsie kataliki pieramieniać swoj nacyjanalny sposab dumańnia na katalicki.

Susim słušna i praŭdziwa. Hetakaha nacyjanalistyčnaha zaśleplеńnia daloka ad nas šukać nia treba, dosyć tolki kinuć wokam u bok polskaha katalickaha i rasiejskaha prawasłaŭnaha kleru na Biełarusi, a ŭbačyć heta možna ŭ poŭnaj jaho haličbie.

Niamiecki hien. Ludendorf — kitajskim hałoŭnakamandujučym?

Adna niamieckaja hazeta padała wiestku, što kitajski ŭrad u Nankinie choča zaprasić hien. Ludendorfa na hałoŭnakamandujučaha kitajskaj armii.

Pryjechaŭ u Koŭnu i raskazaŭ.

„Kur. Wil." № 240 padaje, što hazety litoŭskija ŭ Koŭnie apublikawali wiestku, što „pryjaciel i zawušnik" Plečkajtisa niejki Paŭłoŭski,—u Koŭnie aryštawany, — raskazaŭ, što ŭrad polski wydaje wialikija sumy (50.000 zł. miesiačna) na litoŭskich emihrantaŭ, wydaje hazetu „Pirmyn" i pamahaje dla ich u ich zadumanych planach skinuć sučasny ŭrad u Litwie. Na źjeździe emihrantaŭ u Wilni 22 žniŭnia byccam mielasia być pryniata rezalucyja, pawodle jakoj hałoŭnaj zadačaj emihrantaŭ jość skinuć sučasny ŭrad u Litwie i sklikać druhi ŭstawadaŭčy sojm. Paśla źjezdu Plečkajtis, pawodle słoŭ Paŭłoŭskaha, mieŭsia wyjechać u Horadniu, dzie kamanduje emihranckim wojskam, jakoje składajecca až z 115 čaławiek. U kancy Paŭłoŭski dadaje, što prociŭ niamieckija adozwy znajdzienyja ŭ Koŭnie, jość pachodžańnia polskaha.

Ab unii Litwy z Polščaj.

„Nowe Życie" № 98 za hezetaj „Ekspress Biał." padaje, što ŭ litoŭskaj hazecie „Letuwos Aidas" u Koŭnie niejki Aleksocki padaŭ wiestku, „što ŭ Polščy daśpiawaje prajekt personalnaj unii z Litwoj. Imienna marš. Piłsudzki abwieścić wialikaje kniaźstwa Litoŭskaje, złožanaje z Kowienščyny i Wilenščyny i stanie na jaho čale (!). U Polščy wybiaruć najpryhažejšuju Polku (!) i pastawiać na čale swajej dziaržawy (!) Marš. Piłsudzki z jej aženicca (!) i hetakim sposabam paŭstanie personalnaja ŭnija miž Litwoj i Polščaj".

Z biełaruskaha žyćcia.

Z BIEŁARUSI PAD POLŠČAJ.

„Chryścijanskaja Dumka". Hetymi dniami wyjšaŭ № 17 časopisi „Chryścijanskaj Dumki". Časopiś heta wychodzić stała dwa razy ŭ miesiac. Padpisnaja płata kaštuje na hod 8 zł., na paŭhoda 4 zł., na 3 miesiacy 2 zł, i na 1 miesiac 80 hr. Adres redakcyi: Wilnia, zawuł. św. Mikałaja Nr. 8 kw. 3.

Adryŭny kalendar. Na dniach wyjdzie z druku Adryŭny Biełaruski Kalendar na nastupny 1929 hod—Biełaruskaha Wydawieckaha Tawarystwa.

Z RADAWAJ BIEŁARUSI.

Biełaruskaja Akademija Nawuk. Pastanowaj Centralnaha Wykanaŭčaha Kamitetu i Rady Kamisaraŭ B. S. S. R. u Miensku z dnia 4 kastryčnika siol. h., reorhanizawany Instytut Biełaruskaj Kultury ŭ Biełaruskuju Akademiju Nawuk. Reorhanizacyja heta pawodle pastanowy pawinna zakončycca da dnia 1 studnia 1929 h.

Dziaržaŭny biudžet B. S. S. R. na 1928-29 h. Wydatki: na narodnuju haspadarku 28992,4 tys. rub., na soc. kult. patreby (musić na kamsamoł i zmahańnie z relihijaj-Red.) 16446,3 tys. rub., srodki, jakija pieradajucca miajscowym biudžetam, 24551,9 tys. rub., fondy 3300 tys. rub. Ahulny lik wydatkaŭ — 77058,3 tys. rub. Heny biudžet u paraŭnańni z biudžetam na 1927-28 h. — bolšy na 29,2 proc. U henym biudžecie značna pawialičany wydatki na soc.-kult. patreby.

Padatak ad sialanskaj haspadarki pawialičany na 11.400 tys. rub., tady—kali padatkowaja niepłatazdolnaść pradbačycca mnoha bolšaj ad biudžetnaha 1927-28 h., bo ŭ 1927-28 biudžetnym hodzie nia zdolali wyplacić padatku 24,1 proc. sial. haspadarak i poŭnaściu ad takoha zwolnieny, to ŭ 1928-29 h. nia budue abkładacca susim padatkam nia mienš 35 proc. usich haspadarak.

Wywučeńnie ziamielnaha prawa Radawaj Biełarusi. Maskoŭski praf. Jaŭcichieŭ z asystentam Berhamenam prawodzić pracu nad wywučeńniem sučasnaha ziamielnaha prawa Radawaj Biełarusi. Paśla apracoŭki ŭsich mater'jałaŭ praf. Jaŭcichieŭski, jak padaje „Сав. Б-л.", maje wypuścić specyjalnuju knihu, paświačajučy hetamu pytańniu.

Dośledy nad biełaruskaj rasaj čyrwonaha bydła. Samachwałaŭski rajon zajmajecca pašyreńniem biełaruskaj rasy čyrwonaha bydła. Pryjmajučy pad uwahu pryzwyčajeńni henaj rasy bydła da miajscowych fizyčnych i haspadarčych warunkaŭ i značnuju jaho małočnaść, radawyja ŭłady razwodziać hetaje bydła ŭ swaich plemiennych haspadarkach. Jak padaje „Сав. Бел.", u hetych plemiennych haspadarkach znachodzicca ŭžo 210 dojnych karoŭ, 20 buhajoŭ i 150 štuk maładniaku. Aprača hetaha peŭnaja praca prawodzicca i z sialanskim, prywatnaj ułasnaści, bydłam hetaj rasy. U Samachwałaŭskim rajonie znachodzicca kala 1000 karoŭ hetaha hatunku.

Rysy aławianščykaŭ na Biełarusi. Leninhradzki prafesar Akademii i mater'jalnaj kultury Holbek sioleta prawioŭ dośledy ŭ biełaruskich archiwach dziela wywučeńnia rysaŭ aławianščykaŭ časoŭ 18 i 19 stahodździaŭ. Jak padaje „Сав. Бел.", praf. Holbek u hetaj sprawie piša pracu, dzie značnaje miejsca budzie adwiedziena Biełarusi.

Biełarusy ŭ Čechasławaččynie.

Biełaruskaja promocyja. Dnia 12.X.1928 h. u Uniwersytecie—Karala IV u Prazie adbyłasia promocyja na doktara filozofii Biełarusa Mikoły Iljašewiča. Dr. M. Iljašewič, končyŭšy Biełaruskuju Himnaziju ŭ Wilni, wyemihrawaŭ u Prahu Českuju, dzie studjawaŭ na hieohrafičnym addziele filozofičnaha fakultetu. Dr. M. Iljaš. pracuje specyjalna nad antropolohijaju, u ramach jakoj pisaŭ tož swaju pracu: „Biełarus, jak celaść antropolohičnaja". U chutkim časie Dr. M. Iljaš. wiartajecca ŭ Zachodniuju Biełaruś.

Hramadzianie - Biełarusy! Padawajcie deklaracyi na rodnuju školu. Wiedajcie, što swaja škoła — heta najlepšy skarb dla narodu.

Z studenskaha žyćcia.

Ahulny hadawy schod siabroŭ Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu ŭ Wilni. 20.X. h. h. u pamieškańni Biełaruskaha Stud. Sajuzu (wul. św. Hanny № 2) adbyŭsia ahulny schod siabroŭ Biel. Stud. Sajuzu.

Staršynioj schodu wybrany—kal. Hlinski, sekretarom—kal. Chworast. Paśla karotkich debataŭ charaktaru farmalnaha adnosna paradku dnia, ustupajučy ŭrad Sajuzu zdaŭ wialikuju sprawazdaču z dziejnaści Sajuzu za minuły hod.

Pieršym z uradu wystupiŭ staršynia Ihnat Hahalinski, jaki ŭ doŭhaj rečowaj pramowie abrysawaŭ pracu ŭradu i Sajuzu za minuły hod, druhim z uradu wystupaŭ kal. Stankiewič — sekretar, trecim kal. Ameljanowič — skarbnik. Paśla sprawazdačy ŭradu, referawaŭ sprawu bibliateki Sajuzu—kal. Hnaroŭski, a kal. Šutowič zrabiŭ sprawazdaču ad Rewizyjnaj Kamisii. Z sprawazdačy ŭradu i Rew. Kamisii prysutnyja siabry dawiedalisia, što Sajuz, a pieradusim jaho ŭrad — wielmi intensyŭna pracawali ŭ minułym akad. hodzie. Biel. Stud. S u minułym hodzie raźwiŭ swaju dziejnaść da stupieni, da jakoj nikoli nie dajšoŭ u papiarednich hadach swajho istnawańnia.

A tak stałasia dziakujučy pierawažna ŭradu i niekatorym siabram Sajuzu. Schod pryjmajučy pad uwahu zasłuhi ŭradu—wyraziŭ jamu absulutor'jum.

Z nastupnych spraŭ, stajaŭšych da razhledžańnia na paradku dnia schodu, razhladalisia takija: 1. sprawa źmieny statutu Sajuzu, 2. wybary Uradu na nastupny akad. hod, 3. wybary Rewizyjnaj Kamisii, 4. sprawa časopisi „Stud. Dumki", 5. sprawa kuratara Sajuzu, 6. sprawa delehataŭ ad Sajuzu na IV źjezd ABSA (Ab'jadnańnie Biełaruskich Studenskich Arhanizacyjaŭ), 7. wolnyja prapazycyi. —

1. Schodam zrobleny niekatoryja źmieny statutu Sajuzu.

2. U Ŭrad*) Sajuzu na nastupny 1928—29 akad. hod wybrany: staršynioju—kal. Tulejka Michaś, wicestaršynioju—kal. Šutowič Janka, sekretarom—kal. Škutko Anatoli, skarbikam—kal. Bartul Aŭh., siabram Uradu—kal. Skurčanka Mar'ja.

3. U Rewizyjnuju Kamisiju Saju-

*) Skład siabroŭ Uradu ŭziaty paśla padziełu funkcyjaŭ.

Uładysłaŭ Kazłoŭščyk.

Ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ.

(Hladzi „Biel. Krynicu" Nr. 47)

64. *Kot.**) Hulajučyja mierajucca na palcy, abo ličacca, kab wybrać „kata", jakomu zawiazywajuć wočy.

Kali hulnia na dware, dyk kot pierad zawiazańniem jamu wačej zahaniaje ŭsich „pad pieč", heta značyć — usie pawinny stać razam na ścisła akreślenym miescy. Tady kot z zawiazanymi wačmi łowić hulajučych, jakija raźbiahajucca, adnak nie pawinny wybiahać z akreślenaha miesca.

Kali heta hulnia adbywajecca doma, dyk usie hulajučyja wiaduć kata z zawiazanymi wačyma da paroha. Kot biarecca za klamku dźwiarej, a ŭsie dajuć jamu hetkija pytańni:

„Kot, kot, na čym staiš?" — „Na dubu!" — „Za što dziaržyšsia?" — „Za suk!" — „Što na suku?" — „Wulli!" — „Što ŭ wullach?" „Pščoły!" — „Što ŭ pščołaŭ?" — „Miod!" — „Kamu jaho dasi, kamu?" — „Pani, dy panu!" — „A nam što?" — „Ničoha!"

Pa hetych słowach hulajučyja b'juć kata pa plačoch u tacht prypieŭki: „Apanas, Apanas, twaja žonka ŭ nas uwaliłaś u kwas; ławi siem hod nas!" Pa astatnim słowie ŭsie ŭciakajuć ad kata ŭ roznyja baki. Kaho pieršaha kot złowić, toj robicca katom i hulnia jdzie ad pačatku.

65. *Cur.* Hulajučyja ličacca, kamu być čuram. Ličeńnie adbywajecca tak:

„Chodzić koška
kala wakoška,
klića dzietak
kala kletak:
„Ach wy, dzietki,
mnoha was,
krasna šapka
won ad nas!"

Toj, na kaho pryjšło astatniaje słowa, wychodzić, a katory astaniecca paśla ličeńnia astatnim, toj jość „čurom". Jon stanowicca dzie-niebudź za drewa, abo za što inšaje i zapluščywaje wočy; hulajučyja tymčasam chawajucca.

Praz niekalki minut čur pytaje: „ci ŭžo?" Jamu adkazwajuć: „ŭžo!" Kali chto jašče nie paśpieŭ schawacca, dyk kryčyć: „jšče nie!" Kali ŭsie schawajucca, čur idzie ich šukać. Jak tolki jon adojdzie ad swajho miesca, usie starajucca zaniać jaho miesca i „zaplawać", h. zn. plunuć na tym miescy. Čur starajecca hetym časam kaho-niebudź zławić i „začuryć" h. zn. schapiŭšy, abo tolki datknuŭšysia da kaho-niabudź, skazać: „čur!" Tady złoŭleny, abo tolki datknuty, robicca čuram i hulnia jdzie ad pačatku.

66. *Wiarowačka.* Biarecca doŭhi kawałak wiaroŭki, ci aborynki, źwiazanyja kancami i ŭsie, što hulajuć, biarucca za jaje rukami ŭ koła. Adzin uwachodzić u siaredzinu koła i pilnuje,—kab wyciać pa rukach kaho-niebudź z trymaŭšych za wiarowačku. Kožny pawinien uważać, kab nia dasca wyciać pa ruce. Dziela hetaha, kali chto ŭhledzić, što da jaho zwaročywajecca toj, što staić u kole, dyk puskaje z ruk wiarowačku. Kali stajačamu ŭ siaredzinie ŭdasca kaho-niebudź wyciać pa ruce, dyk „wysiečany" jdzie ŭ siaredzinu koła i hulnia pradaŭžajecca dalej.

67. *Ślapy muzyka.* Usie stanawiacca ŭ koła, a adnamu zawiazywajuć wočy i dajuć u ruki pałačku. Paśla pačynajuć usie ŭziaŭšysia za ruki krucicca nawakoł „ślapoha muzyki", a jon datykajecca da kaho-niebudź pałačkaj, a datknuty padaje hołas (piśnie, abo zahudzić), starajučysia, kab myzyka nie adhadaŭ jaho. Kali muzyka adhadaje, chto padaŭ hołas, dyk toj, chto pisnuŭ, idzie ŭ koła, biaručy roli ślapoha muzyki i h. d.

68. *Pošta.* Kožny z hulajučych wybiraje sabie nazoŭ horadu, abo wioski i ŭsie stanowiacca ŭ koła, nie dziaržučysia za ruki. Adnamu z hulajučych zawiazywajuć wočy. Jon wychodzić na siaredzinu koła i nazywaje dwa harady, jakija pawinny źmianicca miascami, stupajučy cicha, kab toj, chto łowić, — nia čuŭ, dzie jany prabiahajuć i nie zławiŭ ich. Kali jon złowić adnaho z prabiahajučych, dyk stanowicca na jaho miesca, a złoŭleny z zawiazanymi wačyma stanowicca na siaredzinu koła i hulnia idzie dalej.

Hulni i ihry raŭnawažnyja.

Jany wyrablajuć raŭnawahu tuława — pry pierachodzie praz wuskija kładki, skoki pa wystajučych kamieńniach i h. p. Razam z hetym hetyja ihry ŭzmacniajuć nierwowuju systemu arhanizmu.

69. *Francuzy i Biełarusy.* Kreślacca na ziamli dźwie raŭnaležnyja linii, na niekalki krokaŭ adna ad druhoj. Miesca pamiž linijami nazywajecca „rakoj". Kładziecca paśla ŭpopierak raki wuskaja doška, abo doŭhaje palena, što wyabražaje most praz raku. Usie ihrajučyja pierachodziać praz most. Chto nia ŭtrymaje raŭnawahi i pierachodziačy praz most stupić nahoj na ziamlu (raku), toj ličycca „Francuzam", upaŭšym u raku, a chto piarojdzie tak, jak treba, — jość „Biełarusam". Paśla „Francuzy" ŭciakajuć, a „Biełarusy" honiać ich, — „wyhaniajuć won" z Biełarusi. Francuzy starajucca trochi adbiehčy, wiarnucca nazad da raki i tady znoŭ usie pierachodziać praz most takim samym sposabam dzielačysia na „Francuzaŭ" i „Biełarusaŭ".

Hulni i ihry intelektualnyja.

Jany wyrablajuć kiemkaść, chutkaść panatrawańnia, uwahu, pačućcio sprawiadliwaści, prymušajuć samastojna dumać, chutka prociŭdziejać i h. p.

Dla intelektualnych hulniaŭ i ihraŭ zaličajuć:

70. *Karol.* Hulajučyja kładuć na stoł ruki adna na druhuju dałoniami i ličacca: „raz, dwa—buława" i h. d., abo i inšym sposabam, ale zaŭsiody astatniaje słowa ŭ ličeńni pawinna być: „Krala! Karol! Sam pan karol!"

Pry kožnym słowie toj, čyja ruka jość u nizie, wyjmaje jaje adtul i kładzie na wierch. Tak robiać čarodna ŭsie hulajučyja. Toj, na čyju ruku prysoŭ skaz: „Sam pan karol!" — ličycca karalom. Usie,

*) U niekatorych miascoch heta hulnia nazywajecca „ślapoj kurycaj", abo „ślapoj babaj".

zu na nast. hod wybrany: kal. Škiłonak, kal-ka Ułusewičanka i kal. Syran.
4. Sprawu časopisi referawaŭ kal. Šutowič. Z jaho referatu dawiedywajemsia, što časopisi „Stud. Dumka“ ŭ hetym hodzie wyšli ŭžo 3 numary. Fond wydawiecki składajuć: achwiary biełaruskaha hramadzianstwa, dachody z studenskich wiečarynaŭ, padpisnyja hrošy.

Pryniaŭšy pad uwahu zasłuhi kal. Šutowiča u sprawie wydawiectwa „St. Dumki“ Schod wyraziŭ jamu padziaku, zaćwierdziŭ jaho redaktaram na nast. hod i daŭ jamu prawa rearhanizawać Redakcyjnuju Kalehiju.

5. Schod wyraziŭ ščyruju padziaku swajmu apiakunu — praf. Władyčku i pastanawiŭ prasić jaho apiekawacca Sajuzam i ŭ dalejšym časie.

6. Na IV-ty źjed ABSA, jaki adbudziecca 16-17 listapada sioł. hodu ŭ Prazie českaj, Schod pastanawiŭ delehawać na košt Sajuzu, pradstaŭnikoŭ ad Sajuzu, kalehaŭ: Tulejku Michasia i Šutowiča Janku.

7. Z wolnych prapazycyjaŭ:

a) Schod na prapazycyju kal. Stankiewiča pastanawiŭ u dalejšym časie wykľučać tych siabroŭ z Sajuzu, jakija ŭ Sajuzie zapisany jak Biełarusy, a na ŭniwersytecie, u kartačh rodawodnych, zapisywajucca jak asoby inšaj prynaležnaści nacyjanalnaj.

b) Schod wyraziŭ pratest prociŭ zakryćcia adnosnymi ŭładami Biełaruskaj Himnazii ŭ Radaškawičach.

Paśla razhledžańnia sprawaŭ zwiazanych z paradkam dnia, Schod razyšoŭsia dawoli pozna.

Prysutny.

Z Niezaležnaj Litwy.

Litoŭskim konsułam u Palestynu naznačany Rozenbaum, jaki ŭžo zajechaŭ na miejsca swajej słužby i prystupiŭ da pracy.

Nowyja nawukowyja i literaturnyja pracy. Ministerstwa aświety zdało ŭ druk nastupnyja knihi: Ab biskupie Wałančeŭskim (napisaŭ kanonik Tumas), — „Termodynamika“ — praf. Čapinskaha i „Padručnik kliničnaha łačeńnia“ — praf. Bujniewiča.

Źjezd siabroŭ „T-wa Aswabadźeńnia Wilni“. 9 hetaha miesiaca ŭ Koŭnie adbyŭsia z usiej Litwy źjezd siabraŭ uspomnienaha T-wa, jakoha staršynioj byŭ wiedamy praf. M. Biržyška. Paśla sprawazdačy za minuły hod i abhawaryŭšy sprawy arhanizacyjnyja, byŭ wybrany nowy ŭrad, u skład jakoha miž inšymi ŭwajšli: praf. M. Biržyška, Žemajtis i kanonik Tumas. Usio T-wa naličaje 10 tysiač siabroŭ.

Z Polšču.

U Polšču zakonadaŭčyja pałaty: Sojm i Senat, pawodle konstytucyi, pawinny sabracca nie paźniej jak u miesiacy kastryčniku na tak zwanuju biudžetnuju sesiju dziela razhledžańnia, uchwaleńnia i zaćwierdžańnia dziaržaŭnaha biudžetu na pryšły hod. Pawodle astatnich wiestak Sojm budzie sklikany tolki ŭ pačatku listapada, bo ŭrad z Sojmam nia ličycca.

Urad užo pryhatawaŭ prajekt biudžetu na 1929—30 hod, jaki wymahaje pawodle konstytucyi razhledžańnia i zaćwierdžańnia Sojmam i Senatam.

Uradawy prajekt biudžetu na 1929—30 hod woś taki: ahulnaja suma dachodaŭ 2 miljardy 809 miljonaŭ zł., a ahulnaja suma raschodaŭ 2 miljardy 656 miljonaŭ 931 tysiača 686 złotych. U paraŭnańni z biudžetam sučasnym, prajekt biudžetu na 1929—30 hod pa staranie raschodaŭ bolšy na 128 miljonaŭ zł.

U Polskaj Partyi Socyjalistyčnaj razłom zarysawaŭsia nie na žarty. Heta najbolšaja i najsilniejšaja palityčnaja partyja ŭ Polšču, zhubiŭšy hrunt pad nahami, pačała dzialicca i badaj užo razdzialiłasia całkom, na dźwie častki. Adna častka prychilajecca da sučasnaha ŭradu i stanowicca popleč z Piłsudskim, a druhaja astajecca ŭ apazycyi da ŭradu i zawastraje zmahańnie z swaimi dasiulešnimi siabrami naraŭnie z adzinkaj.

Ciažkija pierahawory. Z punktu hledžańnia ekanamična-handlowaha dla Polšču wielmi patrebny ŭ hetaj halinie dobryja adnosiny z Niamieččynaj. Ale asiahnuć hetaha niejak usio nie ŭdajecca. Polska-niamieckija handlowyja pierahawory, jakija adbywalisia hetymi časami ŭ Waršawie, ciapier niejak iznoŭ załamalisia biaz nijakich wynikaŭ. Niamieckija hazety pišuć, što z Polščaj Niamieččynie niemahčyma dahawarycca, a polskija hazety wyjašniajuć, što winawata ŭ hetym Niamieččyna.

Dwa dni. 7 kastryčnika i 11 listapada. Jak wiedama, Polšča ŭ sioletnim hodzie abchodzić 10-ja ŭhodki swajej niezaležnaści. Uradawyja sfery šykujucca da abchodu hetaha świata ŭ dzień 11-ha listapada, u toj dzień, u jakim wiarnuŭsia z Magdeburga Piłsudski, a apazycyja z prawaha boku (endeki) ŭważaje, što świata 10-tych uhodkaŭ niezaležnaści Polšču pawinna być 7-ha kastryčnika — ŭ dzień sabrańnia Rady Regencyjnaj. Jak widać, dyk časć uradawaj apazycyi z prawicy užo adświatkawała henaje świata, bo pinskaja kuryja biskupskaja wydała akulnik (zahad) padułdnamu duchawienstwu, kab 7 kastryčnika adprawili ŭračysta nabaženstwa.

Z zahranicy.

U S. S. R. R. balšawiki majuć wialiki chłopat u swajej-ža kamunistyčnaj partyi. Nie prajšło bolš hodu času supakoju ŭ kamunistyčnaj partyi paśla razłomu wyklikanaha Trockim i jaho hrupaj, z katorymi „prawawiernyja“ kamunisty rasprawilisia tak, jak raspraŭlaŭsia z swaimi palityčnymi praciŭnikami car, — jak uznoŭ uzrasła ŭ kompartyi nowaja apazycyja, katoraja ŭ swaich palityčnych imkneńniach mocna chilicca ŭ prawa. Hetaja nowaja apazycyja damahajecca bolšaj swabody haspadarčaj dla sialanstwa.

Hazety balšawickija pišuć, što henaja apazycyja bolš niebiaśpiečnaja dla radawaha ładu ŭ SSRR., jak apazycyja trockistaŭ.

Nia mała balšawiki majuć chłopataŭ i ŭ zmahańni z relihijaj. Śpiarša prychodziłasia im zmahacca tolki z carkwoj prawasłaŭnaj i katalickim kaściołam, a ciapier u wyniku hetaha zmahańnia natwarylasia ŭ SSRR. tak mnoha rožnych relihijnych sektaŭ, što i pieraličyć trudna, a ŭsie jany taksama nie da ŭspadoby balšawikom.

U Radawaj Ukrainie (i ŭsiudy ŭ Sawietach) balšawiki ŭsimi siłam starajucca źniščyć relihiju. Zarhanizawali dziela hetaha tak zw. tawarystwy biazbožnikaŭ, jakija roznymi sposabami zmahajucca z relihijaj. Ale heta ŭsio nia wielmi pamahaje balšawikam u zmahańni z relihijaj, a naadwarot, jak padaje balšawickaja hazeta „Komunist“, na Ukrainie šyracca relihijnyja sekty — adwentystaŭ i baptystaŭ, a adna tak i druhaja nawat dla balšawikoŭ niebiaśpiečnyja. Cerkwy prawasłaŭnyja pierapoŭnieny narodam.

Susim jasna i zrazumieła, — kožnaja akcyja rodzić roŭnuju sabie reakcyju.

U Afhanistanie hetymi dniami wybuchła rewalucyja. Jak wiedajem, karol Afhanistanu sioleta razjaždžaŭ pa Eŭropie i pryhladaŭsia eŭropiejskaj cywilizacyi, a nawučyŭšysia, zadumaŭ cywilizawać Afhanistan. Pačyn karala nia wielmi prypaŭ da ŭspadoby afhanistancam i jany pačali aburacca prociŭ swajho karala. Karol pastupiŭ pa karaleŭsku z niepakornymi jamu słuhami. Najbolšych začynščykaŭ buntu: najwyšejšaha duchoŭnika i troch jaho prychilnikaŭ prykazaŭ zabić. Henyž samy karol Amanulach maje stacca hałoŭnym duchoŭnikam usich mahametaŭ na świecie.

U Kitai nijak nia moža ŭspakoicca, kab nia było praliéćia ludzkoj krywi. Krychu ŭspakoilisia krywawyja bojki na hruncie palityčnym, dyk pačalisia takijaž samyja na hruncie relihijnym. Niadaŭna ŭ paŭnočnym Kitaju razharełasia krywawaja relihijnaja bojka, jakuju wyklikali sfanatyzawanyja mahametanie. U hetaj bojcy z abiedźwiuch staron zhinuła 200 tysiač asob. Mnoha wiosak mahametanie spalili, a žycharoŭ hetych wiosak wyrezali ŭ pień.

Zbory zbožža susim źniščyli. Dla 10 miljonaŭ ludziej pahražaje hoład.

U Italii fašysty ŭwiali karu śmierci. U Rymie niadaŭna adbyŭsia sud nad dwuma kamunistami. Adnaho z ich zasudzili na 18 hadoŭ turmy, a druhoha na karu śmierci. Heny astatni zastreliŭ dwuch fašystaŭ. Prysud śmierci ŭ Italii wyklikaŭ wielikaje ŭražańnie, bo heta pieršy prysud na karu śmierci ŭ praciahu astatnich 50 hadoŭ.

Z kraju.

Waŭki zajeli čaławieka. Nadowiačy ŭ Maładečanskim pawiecie waŭki zajeli čaławieka. Pry dośledzie akazałasia, što heta byŭ Jan Sandoŭski, z wioski Podduliški, Lebiedzieŭskaj hminy, jaki wyšaŭ z chaty ŭ Maładečna i bolej nie wiarnuŭsia. Napeŭna napała stada waŭkoŭ.

Čyhunačnaja katastrofa. Na stancyi Aśmiana zdaryłasia čyhunačnaja katastrofa, u wyniku čaho raźbilisia 4 wahony i adzin čaławiek zabity.

Rańni śniech. 18 h. m. u Wilenskim wajawodztwie wypaŭ śnieh. U pawietach: Maładečanskim, Wilejskim, Brasłaŭskim, Dzisnienskim i Wilenska-Trockim śnieh pazasypaŭ aharodninu. U niekatorych pawietach śnieh pakryŭ ziamlu na 10—15 cm.

---

aprača wice-karala, padchodziać čarodna da karala i pytajuć: „Karol, karol! Što žadaješ rabić?“ Karol kožnamu daje jakuju-niebudź cikawuju, abo śmiešnuju pracu, naprykład: „Idzi ŭ haroch i stoj na adnej nazie“, abo „Idzi paskačy!“, „Pryniasi ŭ zubach krošku wady!“, „U adnym kucie pamalisia, u druhim papłač, u trecim paśmiejsia, u čaćwiertym paskačy!“, „Stań na haławie!“, „Zaśpiawaj pieśniu!“, „Stań na wartu!“ (Pry hetym hulajučy biare kačarhu i ŭdaje, što staić sa strelbaj“), „Pławaj!“, „Budź šaŭcom!“ (pry hetym hulajučy sadzicca na ŭsłončyk, machaje rukami, byccam ściahiwaje dratwu, stukaje kułakom, byccam prybiwaje hwoździ i h. d.)

71. *Sud.* Pišacca čatyry zapisački. Na adnej napisana: „Sudździa“, na druhoj — „Złodziej“, na treciaj — „Biedny čaławiek“, na čaćwiertaj — „Kat“. Zapisački stulajucca ŭ trubački i kładucca ŭ šapku, skul čarodna wyjmajucca hulajučymi. Kamu papadzie zapiska z słowami „Sudździa“, toj robić ważnuju minu i pytaje: „Chto jość biedny čaławiek?“ Adkazwaje toj, kamu pryšła zapisačka z henymi sławami. Paśla jznoŭ sudździa pytaje: „Chto ŭ ciabie karowu ŭkraŭ?“ Biedny čaławiek pawinien zhadać, u kaho jość zapisačka z słowam: „Złodziej“. Kali zhadaje, sudździa kryčyć na złodzieja: „Aha, dyk ty ŭ biednaha čaławieka astatniuju karowu kradzieš! Kat! daj jamu ciopleńkich piać štuk!“ Biedny čaławiek trymaje ruku złodzieja z wyciahnutaj dałoniaj, a kat b'je piać razoŭ rukoj, abo pajasom pa ruce złodzieja. Kali sudździa prysudzić piać haračych, kat budzie bić macniej. Kali skaža: „Dać jamu piać z pad siniaha kamienia!“, tady kat b'je z usiej siły, tak, što časami złodziej płakać zachoča. Ale da hetkaj kary prychodzicca redka, bo ŭ čarodnym lasawańni moža i sudździa zrabicca złodziejam, dyk tady i jamu moža dastacca „Z pad siniaha kamienia“. Kali-ž biedny čaławiek nie zhadaje, chto ŭ jaho karowu ŭkraŭ, dyk sudździa kryčyć na jaho: „Aha, dyk ty česnych ludziej haňbiš! Kat! daj jamu dźwie haračych!“ I dastaje pa ruce biedny čaławiek. Paśla jznoŭ sudździa kidajucca ŭ šapku i lasujucca i h. d.

72. *Karol i starasta.* Hulajučych piacioch. Biaruć dźwie pałački z karoju, kala paŭtara wiarška daŭžynioju, i raščeplwajuć uzdoŭž na dźwie pałowy. Kožny z hulajučych čarodna padkidywaje ŭwierch raščeplenyja pałački: kali padajučy jany razsyplucca tak, što ŭsie čatyry ŭpaduć uwierch razrezanymi biełymi bakami, dyk toj, chto ich kidaje, robicca karalom; kali ŭsie ŭpaduć karoju ŭwierch, — toj budzie cyhanom; kali ŭpaduć papałowie, h. zn. dźwie ŭwierch karoj, a dźwie razrezanymi bakami, — dyk toj budzie mužykom; kali try biełych, a adna karoju, — toj budzie starastaj. Karol sudzić cyhana i mužyka i daje im karu. Starasta wykonwaje karu, b'jučy rukoj, abo pojasam pa dałoni cyhana, stolki razoŭ, skolki była prysudžana karałom.

73. *Błudnia abo sučka.**) Hulajučyja biaruć niawysoki sukawaty kamiel jakoha-niebudź kustowaha drewa, abo suk ad inšaha drewa; abrezywajuć na hetym kamli sučki tak, kab ad ich astalisia tolki maleńkija piańki, daŭžynioju kala dziujma. Taki abrezany kamiel nazywajecca błudniaj, abo sučkaj. Paśla ŭtykajuć błudniu nižnim kancom u ziamlu, abo ŭ ščełku padłohi. Wyrezywajecca kruhłaja pałačka kala $1^1/_2$ wiarška daŭžynioju i, nie abdziorśy kary, raskoływajecca ŭzdoŭž na dźwie časci. Paśla kožny z hulajučych robić sabie niewialiki kručok z halla. Tady hulajučyja čarodna padkidywajuć niawysoka raščeplenyja paławinki: kali abiedźwie ŭpaduć uwierch karoju, dyk toj — cyhan — i maje prawa pawiesić swoj kručok na pieršy sučok błudni. Taksama wiešajecca kručok, kali pałački ŭpaduć uwierch biełymi raščeplenymi bakami i tady kidajučy nazywajecca „karol“. Kali-ž adna ščepka ŭpadzie karoju ŭwierch, a druhaja raščeplenymi bakami, dyk kidajučy nazywajecca „kazielka“, „baranka“ i nia maje prawa padniać i pawiesić kručka. Hetak hulnia ciahniecca datul, pakul kručkoŭ nawiešajuć až da samaha wierchniaha sučka błudni; hety sučok nazywajecca „kašaj“. Samy-ž nižni sučok nazywajecca „karostaj“. Miesca na błudni, dzie sučki jość redka, nazywajecca „polem“.

*) Ad słowa suk.

Chto pieršy dabiarecca da kašy, toj, pawodle ŭmowy, karaje hulajučych, dajučy kožnamu z ich pstryčku, abo kaža im skakać na adnej nazie da peŭnaha miesca i h. p.

U niekatorych miascoch karajucca tolki najbolej adstaŭšyja, heta značyć tyja, jakich kručok jość najniżej na błudni. Takim zawiazywajucca wočy, paśla wyniaŭšy błudniu z ziamli, kidajuć jaje jaknajdalej, nia schodziačy z miesca. Prajhraŭšy musić jaje znajści.

U niekatarych pawietach hulnia heta nazywajecca „Maskwa“.

Sučkam dajucca hieohrafičnyja nazowy, naprykład: Homiel, Bielica, Čarnihaŭ, Kazielsk i h. p. Samy astatni nazoŭ budzie Maskwa (daroha ad Homiela da Maskwy). Hulnia adbywajecca z klićami. „Wot sława Bohu ŭ Čarnihaŭ pryjechaŭ! Wot chutka i ŭ Kijawie budu! Ach, kab chutčej daŭ Boh da Maskwy pryjechać“ i h. d. Prajhraŭšaha karajuć pawodle ŭmowy.

74. *Kopny, kučy.* Hulajučyja mierajucca na pałcy i čyja ruka prydziecca na wierch pałki, toj pawinien swoj kułak kłaści na stoł. Mierajucca datul, pakul astaniecca tolki adzin. Kožny čarodna, jak prypadaje pry mierańni na pałcy, kładzie swoj kułak na kułak pieršaha, tworycca hetkim sposabam z ich stoŭbik. Tady toj, čyj kułak lažyć druhim z wierchu, pytaje: „Čyja kapa (abo kuča) na majej kapie?“ — „Maja“ — adkazywaje toj, čyj kułak wierchni. — „Nu skidaj dałoŭ, ich jedź damoŭ!“ Toj źnimaje kułak.

Tady nastupny pytaje ŭ astaŭšaha wierchniaha: „Čyja kuča na majej kučy?“ i h. d. Kali astaniecca kułak tolki adnaho hulajučaha, jaho pytajuć: „Čyja kuča na poli?“ — „Maja!“ — „A kali ty jaje pawiazieš damoŭ?“ — „Zaŭtra!“ — „A kaho ty budzieš klikać u tałaku?“ — „Sučku, unučku i ciabie duračka!“ Paśla ŭzleźšy na piečy kaža: „Ja ŭ pole nahaniaŭsia i hora nawidaŭsia, i za hradku sjudy zabraŭsia, ludziej naśmiašyć, durakoŭ panabyć!“ i pačynaje prydumywać što-niebudź śmiešnaje, kab raśmiašyć kaho-niebudź z hulajučych. Kali chto zaśmiajecca, jaho biaruć da čupryny i każuć kačać

Praŭda padobnaja da žartu.

(Dziwosy i śmiachoty z Spadarowych chodańniaŭ).

U niadzielu 14.X. siol. h. Spadar Janka Stankiewič u sali Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii čytaŭ lekcyju, u časie jakoj, jak my ŭžo pawiedamlali, wučnioŭskaja moładź „honorawała" lektara kašlańniem i čchańniem. Kali „abstruktantaŭ" wyhnali z sali, takža pačali wychodzić i starejšyja. Wučnioŭskaja moładz wyšła z śpiewam „Ad wieku my spali". U sali astałosia mała asob, jakim i ŭdałosia prasłuchać lekcyi „budučaha profesara" biełarusaznaŭstwa pry waršaŭskim uniwersytecie.

* * *

Ale-ž hetym „złybiady" „pawažanaha" lektara spadara Janki Stankiewiča nia skončylisia. Na zaŭtra h. j. 15.X, jakraz u časie pierarywu lekcyjaŭ, zjawiŭsia Janka Stankiewič u Himnaziju, dzie jaho iznoŭ wučni spatkali kašlam i čchańniem. Kab wyłačyć swaich pacyjentaŭ ad hetaj prykraj jamu chwaroby, pryčynaj katoraj jość „doktar ad kašlu i čchańnia", Janka schapiŭ kij i pačaŭ haniacca za wučniami. Adnaho siak-tak zławiŭ i trasučy kijem kala nosu „chodaŭsia" dawiedacca proźwišča „chworaha", ale złoŭleny „chwory" „ściamiŭšy" metodu łačeńnia „doktara" — proźwišča swajho nia wyjawiŭ.

* * *

U niadzielu 21.X. siol. h. spadar. Janka Stankiewič iznoŭ uzdumaŭ čytać lekcyju tamža ŭ Wil. Bieł. Himnazii, kab naśmiašyć stalejšych i padraźnić wučniaŭ swaimi „dziwosami i śmiachotami". Kali Janka „pawažna" ŭwajšoŭ u kalidor himnazii i nie razhladajučysia „šahaŭ" u salu, kab stać „naŭźwiersie" i čytać lekcyju, niechta na kalidory čchanuŭ. Spadar, jak waram, ablity schapiŭ adnaho wučnia za hrudzi pačaŭ tuzać i machać pałkaj. Na kalidory zrabiłasia sumatocha, u časie jakoj, jak kažuć, „zaraznyja" kašlem i čchańniem nałažyli Spadaru šturchačoŭ pad baki. U hetym „chodańni" spadaru pamahli hram. Łuckiewič z Astroŭskim, prawodziačy jaho na „ŭźwierch" u salu, kab čytaŭ lekcyju. U časie spadarowaj lekcyi mnohija słuchačy raptam zachwareli na „chodaŭku" i nia mohučy siadzieć na adnym miejscy chadzili siudy-tudy pa sali.

* * *

U paniadziełak 22.X. „łačeńniem" wučniaŭ Wil. Bieł. Himn. ad kašlu i čchańnia zaniałasia pedahahičnaja rada Himnazii. Śpiarša, musić najbolš „zaražanych" hetaj chwarobaj, čatyroch wučniaŭ VII klasy wydaliła z Himnazii. U pratest hetakaha „łačeńnia" wyšli z Himnazii ŭsie wučni VII klasy. Tady pedahahičnaja rada iznoŭ sklikała pasiedžańnie, na jakim rašyła pryniać z pawarotam tych čatyroch, najbolš „zaražanych" kašlem i čchańniem wučniaŭ, stawiačy im pa „trojcy" za pawiadzieńnie, a ŭsim, katoryja „zbuntawalisia" pa „čaćwiorcy".

* * *

Heta jšče nia ŭsio. Užo henyja dziwosy i śmiachoty z spadarowych chodańniaŭ pieranieślisia z Himnazii na ćwiordy wilenski bruk i pačalisia ad słaŭnaha spadaroŭskaha „Haspadarskaha Źwiazu".

U paniadziełak 22.X. siol. h. student S. majučy asabistuju sprawu da hram. Huzoŭskaha, katory pracuje u „Źwiazie", pierastupiŭ paroh „Źwiazu" i wioŭ hutarku z hram. Huzoŭskim. Ha hetuju biadu ŭbieh, jak ukušany aswoj, sam spadar Janka Stankiewič i nakinuŭsia na studenta S., trasučy jamu palcam kala nosu?—kryčačy, što ŭsim tym dziwosam i śmiachotam, jakija jak na teatralnaj scenie adyhralisia ŭ Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii, winawat student S. Student S. probawaŭ hawaryć z Spadarom jak z čaławiekam—tłumačačy, što jon dawiedaŭsia ab hetych dziwosach i śmiachotach tolki paśla staŭšahasia faktu. Ale dzie tam, Spadar i słuchać nie chacieŭ, a čym chutčej chapiŭsia za pałku i dawaj „chodacca" z studentam S., z pałkaj u „rukoch". Student S. bačačy „nie pieraliŭki" chapiŭsia za kresła, jakim prykryŭšy sabie haławu, wyjšaŭ z „Źwiazu" całym.

* * *

Nazaŭtra student S. pasłaŭ ad siabie da spadara Janki Stankiewiča dwuch pasiarednikaŭ, kab wyjaśnić heta zdareńnie i skončyć sprawu hanarowym sudom. Niawiedama, jak spadar—chodańnik—„chodaŭsia" z henymi pasiarednikami! Nu i dziwosy i śmiachoty, ale žal, što heta sapraŭdnaść!

DA NAS PIŠUĆ.

BIEŁARUSKAJA ŚWIEDAMAŚC IDZIE UPIERAD.

W-ka Kamiancy, Opsaŭskaj hm. Daŭno ja źbiraŭsia pisanuć u rodnuju hazetu, ale niejak nia było času. Ciapier užo pawalniejšy čas, dyk treba bracca za rabotu hramadzkuju i pisać sioje-toje ŭ rodnuju hazetu ab žyccibyćci našaj wakolicy. Žywuć tut kala nas i ŭ nas Biełarusy, prawasłaŭnyja i katatiki. Harujem my ŭsie taksama jak i ŭsie Biełarusy. Płacim padatki i klepim usialakija inšyja biedy. Biełaruskaja świedamaść pašyrajecca tut kala nas, choć nia tak šparka, ale ŭsiož-taki idzie ŭpierad. Adčuwajecca tut niedachwat drukawanaha biełaruskaha słowa — hazetak, pryčynaj hetamu jość biednata — niama za što wypisać hazety.

Jość tut kala nas šmat roznych šlachciukoŭ, katoryja wysilajucca apałačyć našu moładź, ale heta im susim nie ŭdajecca, bo moładź naša tak, jak i starejšyja, trymajucca mocna swaich zwyčajaŭ i abyčajaŭ – biełaruskich. U našych wakolicach žywie, usimi sialanami pawažany Izydar Puzyreŭski, świedamy i dziejny Biełarus. Za heta musić być nia lubiač hram. Puzyreŭskaha šlachciuki, bo adzin z ich W. Stankiewič 29. IX. siol. h. pryčapiŭsia da hram. Puzyreŭskaha i zrabiŭ awanturu, ale hram. Puzyreŭski, jak kažuć, nia ŭ ciemia bity — skirawaŭ hetu sprawu ŭ sud.

Naša moładź pačynaje cikawicca hramadzkim žyćciom, ale mater'jalnaja biednata staić na pieraškodzie nabyć nieabchodnych da hetakaj pracy knižak i wypisać hazety. Dumajem pačać hetuju pracu, wypisywajučy choć adnu hazetu na całuju wiosku.

Opsaŭski.

CHTO NAS PAŽALEJE?

Brasłaŭ. Drenna ŭ nas žywiecca, nadta drenna... Ziamla ŭ nas padzolistaja i padmokłaja. Skošanaje siena jašče hnije ŭ poli. Bulba pasadžanaja zhniła jašče ŭ letku, a kali hdzie wyrasła, dyk ciapier niama mowy jaje kapać, bo mokra. Usia jaryna jašče na poli. Daždžy i chałady zrabili nastajaščaje spuštašeńnie. Žycharam Brasłaŭščyny hrazić hoład. Inwentar žywy zusim stanieŭ. Kaniej i karoŭ prydziecca pradać za biazcen, a za wyručanyja hrošy nie pražywuć zimy sialanskija siem'i. Uradžaj jaryny možna ŭważać za zmarnawany. Pałožanaja praca i hrošy prapali. Usiudy nastroj sumny. Zbližajecca zima; treba budzie abucca i zrabić zapas apału, dy i na druhija patreby treba hrošaj, a niama skul uziać. Usio treba kupić, a pradać niama čaho. Tymčasam ułady miascowyja nakładajuć nowyja ciažary, jakich pry takim pałažeńni nie mahčyma wykanać, jak naprykład mieć pažarničyja pryłady. Nichto nie zapiarečyć, što hetyja rečy zusim niepatrebnyja. Jany patrebnyja. Ale kuplać za swaje hrošy hetyja rečy pry takim biazwychadnym pałažeńni sialanie nia mohuć

Dyk ciapier paŭstaje pytańnie: „Chto-ž nas pažaleje?" Bo miascowyja ŭłady, zamiest pažaleć, nakładajuć nowyja ciažary.

Piśmo ŭ Redakcyju.

Pawažany Hramadzianin Redaktar!

Wietliwa prosim źmiaścić u Wašaj pawažanaj hazecie hetych paru słoŭ:

Z pryčyny śmierci Pani Šawieł wyražajem swajo ščyaaje spačućcio pakrytym žałobaju hr. Šawielu — Mužu i ich Dzieciam.

J. Šutowič, I. Hohalinski, J. Žuk, A. Piatroŭski, T. Kunicki, M. Tulejka, A. Bartul i jnš. studenty U.S.B., siabry Bieł. Studenskaha Sajuzu ŭ Wilni. Wilnia, 24.X.28.

WYPISWAJCIE! KUPLAJCIE!

„СТУДЭНСКУЮ ДУМКУ"

časopiś biełaruskaha studenstwa

Wyjšaŭ užo Nr. 3 — za miesiac wierasień – kastryčnik

Źmiest duža cikawy i bahaty. Cana numaru 1 zał.

Kupić i wypisać možna ŭwa ŭsich Biełaruskich Kniharniach u Wilni i ŭ Redakcyi (Wilnia, wul. św. Hanny Nr. 2).

haławoju, a sami prypiawajuć: „Kačaj ciabie, Boža, u ciomnym lesie, u kuralesie. Ci łuk, ci kačan?" Kali toj adkaža: „Łuk", dyk jaho adpichajuć ad siabie kažučy: „Pašoŭ won z maich ruk!", kali skaža: „Kačan" — dyk jaho jznoŭ biaruć za kudły i kačajuć haławoju z toj-ža prypieŭkaj: „Kačaj ciabie, Boža, u ciomnym lesie, u kuralesie. Ci łuk, ci kačan?" i h. d.

75. *Količki.* Hulajučych dwuch. Jany robiać sabie pa dwa koliki (pałački), adzin biełv biez kary, druhi z karoju i prakoływajuć imi na ziamli dziewjać dziračak, pa try ŭ rad. U pieršyja try dzirački stawić pałačku toj, chto maje biełyja, u druhija try stawiacca čornyja pałački. Astatnija try dzirački astajucca pustymi. Tady pieršy hulajučy pierastaŭlaje adnu swaju pałačku ŭ pustuju dziračku, druhi robić toje-samaje, ale tak, kab pieraškodzić swajmu tawaryšu pastawić jaho koliki ŭ rad u jakim-niebudź kirunku. Chto z hulajučych zrobić adnak heta pieršym (pastawić swaje koliki ŭ rad u jakim-niebudź kirunku), toj daje prajhraŭšamu ŭmoŭleny lik pstryčkaŭ.

76. *Kanopli.* Mierajucca na pałcy, kab wybrać „dziadźku". Dziadźka biare čapiału, a ŭsie inšyja siadajuć. Tady jon chodzić z čapiałoj nawokał siadziačych, stukaje ŭ ziamlu i kaža da kaho-niebudź z ich: „Braŭ-by ja kanopli, braŭ-by jašče bolš, — kitki, snopki niewialički, dy tawaryšoŭ mała. Ty, Mar'janka, prystań da mianie! Kali nia prystanieš, skažu kijem daci, za waroty prahnaci, sabakami zaskawaci; pajdzi, dzieŭka, zamuž: nia budzieš ni małoć, ni pałoć, ni z hor wadu nasić! z hor wada sama budzie ciačy. Karomysieł załaty, sam kniaź małady, pajdzi, dzieŭka, zamuž!" Taja ŭstaje, wychodzić da dziadźki i trymajecca jaho z zadu. Dziadźka hetkim samym sposabam padchodzić da druhoha, treciaha i h. d. Usie jany stanowiacca z zadu dziadźki, tworačy placionku, trymajučysia adzin za druhoha. Tady dziadźka pačynaje kašlać: „A k'chi, a k'chi!" Samy zadni ŭ placioncy pytaje: „Čaho, ty, dziadźka, kašlaješ?" — „Jak-ža mnie nia kašlać, majo dziciatka! Nabraŭ žanok maładych: nia chočuć ni małoć, ni pałoć, ni z hor wadu nasić!" Paśla hetaha choča bić samaha zadniaha čapiałoj, kažučy: „Čaho ty, niahodnaja išła za mianie zamuž!?" A kali toj uciače, dziadźka hetkim samym sposabam prahaniaje i inšych. Astajecca tolki toj, kaho dzadźka wybraŭ pieršym. Jany ŭdwuch pačynajuć tancawać, dziadźka pry hetym piaje: „My z taboj, babka, wiek wiakawali, z adnaje łyžki krupki kławali!" Na hetym i kančajecca hulnia.

77. *Šyła.* Hulajučyja siadajuć u koła, padnimajuć uwierch kaleni, tak, kab pad imi možna było prasowywać ruki i paśla nakrywajuć nohi świtkami, abo chustkami. Adzin z hulajučych siadaje ŭ siaredzinu koła, a chto-niebudź z siadajučych b'je jaho pojasam, šapkaj, chustkaj, abo čym inšym, i zaraz-ža pieradaje toje, čym biŭ, pad zakrytymi kaleniami susiedu, jaki swaim čaradom pieradaje druhomu i h. d. Pry hetym kažuć: „Bi, šyj, pašywaj, dalej, dalej pasyłaj!" Tymčasam siadajučy ŭ kole starajecca adhadać, u kaho jość reč, jakoj jaho b'juć, i adabrać jaje. Toj, u kaho jość reč, jakoj b'juć, b'je siadziačaha ŭ kole i pieradaje jaje susiedu i h. d. Kali siadziačy ŭ kole złowić u kaho-niebudź hetu reč, tady winawaty jdzie ŭ koła, a toj, što biŭ u kole, zajmaje jaho miesca i ihra idzie dalej. U niekatorych miascoch ruki chawajuć nie pad kaleni, a za plečy i ŭžywajuć formułu hetkuju: „Šyj, šyj, pašywaj, dyj druhomu padawaj!"

78. *Siało.* Wybirajecca „haspadar", „anieł" i „čort". Paśla anieł i čort adychodziać, a haspadar usim hulajučym daje nazowy jakich-niebudź siołaŭ, abo wiosak. Paśla hetaha padchodzić čort: „Bum, bum!" — „Chto tam?" — „Sam čort!" — „Za čym?" — „Za siałom!" — „Za jakim?" — „Za takim i takim (nazywaje wiosku, abo siało). Kali pasiarod hulajučych jość hetki nazoŭ, dyk toj, chto mieŭ jaho, zamianiaje čorta, jaki siadaje na miesca adhadanaha. Kali-ž čort nie adhadaje, dyk padchodzić anieł i zwonić: „Dzyn-dzyn!" — „Chto tam?" — „Anieł!" — „Za čym?" — „Za siałom!" i h. d. Kali adhadaje, dyk taksama zajmaje miesca adhadanaha, jaki znoŭ robicca aniełam i h. d.

79. *Žutka.* Wybirajecca „baba", jakaja siadaje na ŭsłončyk i kliča da siabie adnaho z hulajučych, jaki nachilajecca twaram da kalen baby, a jamu nakrywajuć čym-niebudź haławu. Tady padychodziać hulajučyja i lohka b'juć čym-niebudź zakrytaha tawaryša. Kali ŭsie padojduć, baba adkrywaje jamu haławu i pytaje, chto jaho biŭ pieršy. Kali jon nie zhadaje, dyk jamu kryčać: „myšku źjeŭ! myšku źjeŭ!" i znoŭ nakrywajuć jamu haławu datul, pakul adhadaje, chto ŭdaryŭ jaho pieršy.

Tady nakrywajuć haławu adhadanamu i hulnia jdzie dalej. Bić nakrytaha maje prawa i baba, i kali nakryty nie zhadaje, što heta była jana, jamu kryčać: „staraja baba na sol uziała!"

Baba nie pieramianiajecca da kanca hulni. Jana wybirajecca z pawažniejšych tawaryšaŭ i nie pawinna zatajwać, chto ŭdaryŭ pieršym.

80 Šawiała. Hulajučyja ciesna siadajuć u kruh. Adzin z ich idzie ŭ siaredzinu kruha šukać šawiału, skručanuju z chustki. Šawiału starajucca ŭsie pieradać adzin druhomu i tak, kab toj — što ŭ kruzie — nie dahledziŭ, u čyich rukach šawiała. Kab ŭ hetym šukalniku pieraškodzić, usie ruchajuć rukami. Kali šukajučy adwierniecca ŭ druhi bok ad taho, chto chawaje šawiału, dyk ułaśnik šawiały jaknajchutčej b'je pa plačoch šawiałoj šukajučaha i pieradaje jaje druhomu. U čyich rukach šukajučy šawiału znojdzie, toj idzie na jaho miesca ŭ siaredzinu kruha i h. d.

(D. b.)

Abawiazkam kožnaha sumlennaha čytača „Bieł. Krynicy" jość uwažna čytać samomu i druhich zachwočywać da čytańnia swaju rodnuju hazetu.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.